

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
esitatud 4. juulil 2018¹

Kohtuasi C-220/17

Planta Tabak-Manufaktur Dr. Manfred Obermann GmbH & Co. KG
versus
Land Berlin

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Verwaltungsgericht Berlin (Berliini halduskohus, Saksamaa))

Eelotsusetaotlus – Õigusaktide ühtlustamine – Tubakatoodete valmistamine, esitlemine ja müük – Direktiiv 2014/40/EL – Artikli 7 lõiked 1 ja 7 – Eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete turuleviimise keeld – Artikli 7 lõige 14 – Üleminekuperiood eristava maitse või lõhnaga tubakatoodetele, mille müügimaht Euroopa Liidus on konkreetsetes tootekategoorias 3% või üle selle – Kehtivuse hindamine – Võrdse kohtlemise põhimõte – Artikli 13 lõike 1 punkt c – Tõlgendamine – Maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- või lõhnaainetele või lisaainetele või nende puudumisele viitavate elementide või omaduste keeld – Kohaldamine eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete suhtes, mida on lubatud müüa ka pärast 20. maid 2016

I. Sissejuhatus

1. Eelotsuse küsimustega soovib Verwaltungsgericht Berlin (Berliini halduskohus, Saksamaa) Euroopa Kohtult vastuseid Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/40/EL tubakaja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/37/EÜ² mõnede sätete tõlgendamise ja kehtivuse kohta liidu esmase õiguse seisukohast vaadatuna.

2. Need küsimused esitati tubakatootja Planta Tabak-Manufaktur Dr. Manfred Obermann GmbH & Co. KG (edaspidi „Planta Tabak“) ja Land Berlini (Berliini Liidumaa, Saksamaa) vahelises vaidluses, mille ese on selle ettevõtja turustatavatele toodetele nimetatud direktiivi ülevõtmiseks kehtestatud Saksa õigusnormide kohaldamine.

3. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu mitu küsimust kutsuvad Euroopa Kohut uuesti analüüsima teatud aspekte, mis olid arutluse all juba 4. mai 2016. aasta kohtuotsustes Poola *vs.* parlament ja nõukogu³ ning Philip Morris Brands jt⁴, iseäranis direktiivi 2014/40 artikli 7 lõigetes 1 ja 7 ning artikli 13 lõikes 1 sätestatud eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete turuleviimise keeldu ning eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete esitlemise eeskirju, mis keelavad igasugused sellised elemendid või omadused, mis võivad soodustada nende toodete tarbimist.

¹ Algeel: prantsuse.

² ELT 2014, L 127, lk 1.

³ Kohtuotsus C-358/14, EU:C:2016:323.

⁴ Kohtuotsus C-547/14, EU:C:2016:325.

4. Vastavalt Euroopa Kohtu taotlusele piirdub käesolev ettepanek siiski järgmise kahe aspekti analüüsimisega. Kõigepealt hindan esimese keelu kehtivust võrdse kohtlemise põhimõtte seisukohast, kuivõrd liidu õiguslooja on direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 näinud ette üleminekuperioodi, mida kohaldatakse eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete suhtes, mille müügiimaht liidus on konkreetsetes tootekategoorias 3% või üle selle. Seejärel tegelen teise sätte tõlgendamisega, et teha kindlaks, kas see keelab nendel eristava maitse või lõhnaga tubakatoodetel, mida veel võib müüa, neis sisalduva maitse või lõhna nimetamise.

5. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata esiteks, et direktiivi 2014/40 artikli 7 lõiked 1, 7 ja 14 on võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas ning teiseks, et selle direktiivi artikli 13 lõige 1 keelab tõepoolest eristava lõhna või maitse nimetamise nende tubakatoodete pakenditel, mida endiselt on lubatud müüa.

II. Õiguslik raamistik

A. Direktiiv 2014/40

6. Direktiivi 2014/40 põhjendustes 16, 25 ja 27 on sätestatud:

„(16) Tõenäoliselt muutuvad erinevused selles, kuidas liikmesriigid tubakatooteid reguleerivad, veelgi suuremaks seetõttu, et turule jõuavad tubakast erineva maitse või lõhnaga tooted, mis võivad teha suitsetama hakkamise lihtsamaks või mõjutada tarbimisharjumusi. Vältida tuleks selliste meetmete kehtestamist, millega võetakse põhjendamatult kasutusele eri käsitlemisviisid erinevat tüüpi maitse- või lõhnaainega sigarettide suhtes. Suurema müügiimahuga eristava maitse või lõhnaga tooted tuleks kaotada pikema ajavahemiku jooksul, et anda tarbijatele piisavalt aega minna üle teistsugustele toodetele.

[...]

(25) Märgistamist käsitlevaid õigusnorme tuleks kohandada ka vastavalt uutele teaduslikele tõenditele. Näiteks tõrva, nikotiini või süsinikmonooksiidi eraldumise koguse märkimine sigarettide tarbijapakkidele on osutunud eksitavaks, sest tarbijatele jääb mulje, et teatavad sigarettid on muudest sigarettidest vähem kahjulikud. [...]

[...]

(27) Tubakatooted või nende pakendid võivad eksitada tarbijaid, eelkõige noori, kellel jääb mulje, nagu oleks toode vähem kahjulik. Selline mõju on teatavatel väljenditel, nagu „vähesese tõrvasisaldusega“ (*low-tar*), „lahja“ (*light*), „eriti lahja“ (*ultra-light*), „mahe“ (*mild*), „looduslik“ (*natural*), „orgaaniline“ (*organic*), „lisaaineteta“ (*without additives*), „maitse- ja lõhnaaineteta“ (*without flavours*), „peenikesed“ (*slim*), ning nimetustel, pildidel, kujutistel või muude märkidel. Muude eksitavate elementide hulka kuulub muu hulgas lisatud materjal, nagu mis tahes kleebised, lahtikraabitavad elemendid ja ümbrised või elemendid, mis matkivad tubakatoote enda kuju. Teatavad pakendid ja tubakatooted võivad samuti tarbijaid eksitada, lubades avaldada mõju kaalu kaotamisele, seksuaalsele külgetõmbavusele, sotsiaalsele staatusele, ühiskondlikule elule või sellistele omadustele nagu naiselikkus, mehelikkus või elegants. Samuti võivad sigarettide suurus ja välimus olla eksitavad ja luua mulje, et need on vähem kahjulikud. [...].“

7. Direktiivi artiklis 1 „Reguleerimisese“ on sätestatud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnorme, mis käsitlevad

a) tubakatoodete koostisosi ja neist eralduvaid aineid ning asjaomaseid teatamiskohustusi, sealhulgas sigarettidest eralduva tõrva, nikotiini ja süsinikmonooksiidi maksimaalset kogust;

b) tubakatoodete märgistamise ja pakendamise [...] teatavaid aspekte [...];

[...]

et hõlbustada tubaka- ja seonduvate toodete siseturu tõrgeteta toimimist, võttes aluseks inimeste tervise kaitse kõrge taseme, eelkõige noorte jaoks, ja täita Maailma Terviseorganisatsiooni tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni („WHO raamkonventsioon“) kohaseid liidu kohustusi.“

8. Direktiivi artiklis 7 „Koostisosi käsitlevad õigusnormid“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid keelavad turule viia tubakatooteid, millel on eristav maitse või lõhn.

[...]

7. Liikmesriigid keelavad selliste tubakatoodete turuleviimise, mis sisaldavad maitse- ja lõhnaaineid oma koostisosades, nagu filtrites, paberis, pakendis, kapslites, või mis tahes tehniliste lahenduste kasutamise, mis võimaldavad muuta asjaomase tubakatoote maitset või lõhna või suitsu intensiivsust. Filtrid, paberid ja kapslid ei tohi sisaldada tubakat või nikotiini.

[...]

12. Muude tubakatoodete kui sigarettide ja isevalmistatavate sigarettide tubaka puhul nähakse ette erand lõigetes 1 ja 7 sätestatud keeldude kohaldamisest. Komisjon võtab kooskõlas artikliga 27 vastu delegeritud õigusakte, et lõpetada nimetatud erand konkreetse tootekategooria puhul, kui olukord on oluliselt muutunud, mida kinnitab komisjoni aruanne.

[...]

14. Eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete puhul, mille müügimaht liidus on 3% või üle selle konkreetsetes tootekategoorias, kohaldatakse käesoleva artikli sätteid alates 20. maist 2020.

[...]“.

9. Direktiivi artikkel 13 „Toote esitlemine“ on sõnastatud järgmiselt:

„1. Tarbijapakendil, igal välispakendil ja tubakatootel endal olev märgistus ei tohi sisaldada ühtegi sellist elementi ega omadust, mis

a) reklaamib tubakatoodet või soodustab selle tarbimist, luues väära mulje tooteomaduste, tervisemõjude, riskide või eralduvate ainete kohta; märgistus ei tohi sisaldada mingit teavet tubakatoote nikotiini-, tõrva- või süsinikmonooksiidisisalduse kohta;

b) loob mulje, et teatav tubakatoode on vähem kahjulik kui muud tubakatooted või seab eesmärgiks vähendada suitsu teatud kahjulike koostisosade mõju või et sel on ergutav, jõudu andev, raviv, noorendav, looduslik või orgaaniline omadus või muu positiivne mõju tervisele või elustiilile;

c) osutab maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisaainetele või nende puudumisele;

[...]

3. Lõigete 1 ja 2 kohaselt keelatud elemendid ja omadused võivad muu hulgas olla tekst, sümbolid, nimed, kaubamärgid, kaudsed või otsesed märgid, kuid ei piirdu sellega.“

B. Saksa õigus

10. Direktiiv 2014/40 võeti Saksa õigusesse üle 4. aprilli 2016. aasta tubaka- ja seonduvate toodete seadusega (Gesetz über Tabakerzeugnisse und verwandte Erzeugnisse) (BGBl. 2016 I, lk 569, edaspidi „TabakerzG“), mis jõustus 20. mail 2016.

11. TabakerzG § 5 „Koostisosad“ sätestab:

„(1) Keelatud on turule viia:

1. sigarette ja isevalmistatavate sigarettide tubakat,
  - a) millel on eristuv maitse või lõhn või
  - b) mille koostisosad sisaldavad maitse- või lõhnaaineid või kus on kasutatud mis tahes tehnilisi lahendusi, mis võimaldavad muuta asjaomase tubakatoote lõhna või maitset või suitsu intensiivsust; [...]“.

12. TabakerzG § 18 „Keelud, millega kaitstakse tarbijaid eksitamise eest“ sätestab:

„[...]“

(2) Keelatud on turule viia tubakatooteid, mille tarbijapakendil, välispakendil või tubakatootel endal on eksitada võivat reklaamteavet. Eksitamisega on eriti tegemist siis, kui:

[...]

3. esitatakse reklaamteavet maitse, lõhna, maitse- või lõhnaainete või muude lisaainete või nende puudumise kohta.

[...]“.

13. TabakerzG § 47 „Üleminekusätted“ lõige 4 sätestab:

„Sigarettide ja isevalmistatavate sigarettide tubaka puhul, mille müügimaht liidus on konkreetses tootekategoorias 3% või üle selle, kohaldatakse § 5 lõike 1 punkti 1 alapunkti a alates 20. maist 2020.“

III. Põhikohtuasi, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus

14. Planta Tabak on pere-ettevõtte, mis toodab ja turustab erinevat liiki tubakatooteid. Enne direktiivi 2014/40 jõustumist oli see ettevõtte muu hulgas spetsialiseerunud isevalmistatavate sigarettide maitse- ja lõhnaainetega tubakale. Suurema osa sellest toodangust moodustas mentooliga aromatiseeritud tubakas. Kõnealune ettevõtte turustab ka väikest sortimenti, enamjaolt maitse- ja lõhnaainetega sigarette, vesipiibutubakat ning väikeses mahus sigarillosid, sigareid ja suitsetamistarbeid.

15. Saksa seadusandja võttis direktiivi 2014/40 ülevõtmiseks 4. aprillil 2016 vastu TabakerzG. Planta Tabak esitas 25. aprillil 2016 Verwaltungsgericht Berlinile (Berliini halduskohus, Saksamaa) kaebuse, vaidlustades tema toodetavate ja turustatavate tubakatoodete suhtes selle seaduse nende sätete kohaldamise, mis käsitlevad eristava maitse ja lõhnaga tubakatoodete turule viimise keeldu, terviseohu hoiatusi ja toote esitlemise eeskirju. Sellel kohtul tekkisid aga kahtlused direktiivi vastavate sätete kehtivuse ja tõlgendamise osas.

16. Neil asjaoludel otsustas Verwaltungsgericht Berlin (Berliini halduskohus, Saksamaa) 21. aprilli 2017. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. aprillil 2017, menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised küsimused:

„1. [...]”^[5]

- b) Kas [direktiivi 2014/40] artikli 7 lõiked 1 ja 7 koosmõjus selle artikli lõikega 14 on võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise tõttu kehtetud, sest need eristavad liikmesriikide kehtestatud keelde müügiimahtude alusel ilma õigustava põhjuseta?

[...]

3. a) Kas [direktiivi 2014/40] artikli 13 lõike 1 punkti c koosmõjus selle artikli lõikega 3 tuleb tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustuse keelata maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisainetele osutava teabe kasutamine ka juhul, kui tegemist ei ole reklaamiga ja koostisosade kasutamine on endiselt lubatud?

- b) Kas [direktiivi 2014/40] artikli 13 lõike 1 punkt c on kehtetu, sest see rikub Euroopa Liidu põhiõiguste harta^[6] artiklit 17?“

17. Planta Tabak, Hispaania, Prantsusmaa, Ungari, Ühendkuningriigi ja Norra valitsus, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu ning Euroopa Komisjon esitasid Euroopa Kohtule kirjalikud seisukohad.

18. Planta Tabak, Hispaania ja Ühendkuningriigi valitsus, parlament, nõukogu ja komisjon osalesid 21. märtsil 2018 toimunud kohtuistungil.

5 Kuna käesolev ettepanek keskendub ülalpool punktis 4 toodud põhjusel käesoleva kohtuasja teatud konkreetsetele aspektidele, on siinkohal ära toodud üksnes asjasse puutuvad küsimused. Kõigi eelotsuse küsimustega on võimalik tutvuda Internetis ja Euroopa Liidu Teatajas (ELT 2017, C 239, lk 25).

6 Edaspidi „harta“.

IV. Analüüs

A. Direktiivi 2014/40 artikli 7 lõigete 1, 7 ja 14 kehtivus võrdse kohtlemise põhimõtte seisukohast [esimese küsimuse punkt b]

1. Sissejuhatavad märkused

19. Mitme uuenduse hulgas, mille direktiiv 2014/40 tubakat käsitlevasse liidu õiguslikku regulatsiooni tõi, on oluline koht eristava maitse või lõhnaga⁷ tubakatoodete turule viimise keelul, mis on sätestatud direktiivi artikli 7 lõikes 1. Lisaks on selle artikli lõikega 7 keelatud ka selliste tubakatoodete turuleviimine, mis sisaldavad maitse- ja lõhnaaineid oma koostisosades nagu filtrites, paberis, pakendis ja kapslites, või mis tahes tehniliste lahenduste kasutamine, mis võimaldavad muuta asjaomase tubakatoote maitset või lõhna või suitsu intensiivsust. Need keelud puudutavad praegu ainult sigarette ja isevalmistatavate sigarettide tubakat⁸.

20. Neid keelde kehtestades soovis liidu õiguslooja eemaldada turult vanilli-, šokolaadi- ja mentoolilõhnalised või -maitselised tubakatooted. Põhjused on toodud direktiivi 2014/40 põhjenduses 16. Sisuliselt leidis õiguslooja, et need tooted võivad lihtsustada, eriti noorte hulgas, suitsetama hakkamist ja mõjutada tarbimisharjumusi. Ka Euroopa Kohus on märkinud, et need maitse- ja lõhnaained varjavad või vähendavad tubakasuitsu mõrkust ja aitavad kaasa suitsetamise edendamisele ja jätkamisele⁹.

21. Kõnealused keelud jõustusid põhimõtteliselt 20. mail 2016, selleks kuupäevaks pidid liikmesriigid direktiivi 2014/40 üle võtma¹⁰. Direktiivi artikli 7 lõikes 14 on siiski sätestatud, et eristava maitse või lõhnaga tubakatooteid, mille müügiimaht liidus on konkreetsetes tootekategoorias¹¹ 3% või üle selle, võib jätkuvalt turule viia kuni 20. maini 2020¹².

22. Planta Tabak, kelle seisukohaga ühineb ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, leiab, et direktiivi 2014/40 artikli 7 lõige 14 tekitab sarnaste tubakatoodete põhjendamatu ebavõrdse kohtlemise ning on seega vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega. Kuigi üldiselt mõõndakse, et mentooli sisaldavate sigarettide suhtes kehtib selles sättes kehtestatud üleminekuperiood¹³, ei ole see Planta

7 Direktiivi artikli 2 punktis 25 esitatud määratluse kohaselt on see „selgelt tuntav lõhn või maitse, välja arvatud tubaka lõhn või maitse, mille annab lisaaine või lisaainete kombinatsioon (sealhulgas, kuid mitte ainult puuviljad, vürtsid, taimed, alkohol, magusained, mentool, vanilje jne), mis on äratuntav enne tubakatoote tarbimist või tarbimise ajal“.

8 Liidu õiguslooja on direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 12 muude tubakatoodete – nagu piibutubakas, sigarid ja sigarillod – osas näinud ette erandi, mis jääb kehtima kuni olukord ei ole müügiimahtude või noorte tarbimisharjumuste poolest oluliselt muutunud.

9 4. mai 2016. aasta kohtuotsus Poola vs. Euroopa Parlament ja nõukogu (C-358/14, EU:C:2016:323, punktid 44 ja 54).

10 Vastavalt direktiivi 2014/40 artikli 29 lõikele 1.

11 Mõistet „tootekategooria“ ei ole direktiivis 2014/40 defineeritud. Selle mõiste tähendus on siiski võimalik tuletada direktiivi artikli 2 punkti 14 alapunktist a, kus viidatakse „kategooriatele“ sigaretid, isevalmistatavate sigarettide tubakas, piibutubakas, vesipiibutubakas, sigarid, sigarillod, närimistubakas, nuuskubakas ja suukaudseks kasutamiseks mõeldud tubakas. Kuivõrd direktiivi artikli 7 lõike 12 kohaselt piirneb eristava maitse ja lõhnaga seotud keeld praegu sigarettide ja isevalmistatavate sigarettide tubakaga, saavad direktiivi artikli 7 lõike 14 kohaldamisalasse kuuluda need kaks tootekategooriat.

12 Lisaks on direktiivi 2014/40 artiklis 30 sätestatud laovarude likvideerimise kord, liikmesriigid võivad lubada enne direktiivi jõustumist toodetud või vabasse ringlusesse lubatud tubakatooteid turule viia kuni 20. maini 2017.

13 Euroopa Kohus on juba asunud seisukohale, et mentoolisigaretide suhtes see üleminekuperiood kehtib (vt selle kohta 4. mai 2016. aasta kohtuotsus Poola vs. parlament ja nõukogu, C-358/14, EU:C:2016:323, punkt 100). Euroopa Kohtu sellekohased põhjendused tuginesid selle kohtuotsuse tegemiseni viinud kohtuasja poolte kokkulangevatel väidetest (vt kohtujurist Kokott'i ettepanek kohtuasjas Poola vs. Euroopa Parlament ja nõukogu, C-358/14, EU:C:2015:848, 10. joonealune märkus).

Tabaki väitel kohaldatav isevalmistatavate sigarettide mentooli sisaldava tubaka suhtes¹⁴. Ka ei kohaldata seda üleminekuperioodi nende tubakatoodete suhtes, mis sisaldavad teisi maitse- ja lõhnaaineid nagu vanill ja eukalüpt. Kõigil neil toodetel on aga identsed objektiivsed tunnused ning oht inimeste tervisele on sama.

23. Märgin, et kohtuotsuses *Poola vs. parlament ja nõukogu*¹⁵ ning *Philip Morris Brands jt*¹⁶ võttis Euroopa Kohus juba seisukoha direktiivi 2014/40 artikli 7 lõigetes 1 ja 7 sätestatud eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete turuleviimise keeldude kehtivuse kohta proportsionaalsuse põhimõtte seisukohast. Seevastu ei ole käsitletud küsimust, kas need sätted koosmõjus direktiivi artikli 7 lõikega 14 on kehtivad ka võrdse kohtlemise põhimõtte vaatevinklist.

24. Sellega seoses tuleb meenutada, et liidu õiguse üldpõhimõtteks olev võrdse kohtlemise põhimõtte nõuab, et sarnaseid olukordi ei tohi kohelda erinevalt ning erinevaid olukordi ühetaoliselt, kui selline kohtlemine ei ole objektiivselt põhjendatud¹⁷.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimuses silmas peetud sätetest tekitab sellise erineva kohtlemise direktiivi 2014/40 artikli 7 lõige 14. See säte teeb eristava maitse või lõhnaga tubakatoodetel vahet selle põhjal, kui suur on iga sellise toote müügiimaht konkreetses tootekategoorias. Sellest järeldub, et erinevalt koheldakse näiteks ühelt poolt mentoolisigarette, mille müügiimaht kogu liidu lõikes kategoorias „sigaretid“ on suurem kui 3%, ning teisalt selliseid sigarette, mis sisaldavad vähem levinud maitse- või lõhnaainet ja mille müügiimaht selle piirini ei küüni. Esimesi neist võib turustada kui 20. maini 2020 ja teised tuleb turult kõrvaldada 20. mail 2016.

26. Seetõttu on esiteks vaja kontrollida, kas need eristava maitse või lõhnaga tubakatooted, mis direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 sätestatud 3% piirmäärani ei küüni, ja need, mis selleni küünivad, on sarnases olukorras (2). Kui see nii on, tuleb teiseks hinnata, kas nende selline erinev kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (3).

2. Olukordade sarnasus

27. Euroopa Kohtu praktika kohaselt „erinevate olukordade võrreldavust hinnatakse kõiki neid iseloomustavaid asjaolusid arvesse võttes. Need asjaolud tuleb kindlaks teha ning neile tuleb anda hinnang, arvestades eeskätt selle liidu akti eset ja eesmärki, mis kõnealuse vahetegemise sätestab. Lisaks tuleb arvestada selle valdkonna põhimõtteid ja eesmärke, kuhu vastav akt kuulub“¹⁸.

28. Käesolevas asjas tekib esitatud seisukohti silmas pidades¹⁹ selle „testi“ tegemisel sissejuhatav küsimus: kas olukordade sarnasust tuleb hinnata lähtudes direktiiviga 2014/40 taotletavatest *üldistest eesmärkidest* või *direktiivi artikli 7 lõike 14 konkreetsetest eesmärkidest* või hoopis neist mõlemast?

14 Erinevalt põhikohtuasja hagejast leiab nõukogu, et direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 ette nähtud üleminekuperiood kehtib isevalmistatavate sigarettide mentooliga aromatiseeritud tubaka suhtes samamoodi nagu mentoolisigarette suhtes. Seda silmas pidades ei ole käesolevas ettepanekus vaja seda küsimust käsitleda.

15 4. mai 2016. aasta kohtuotsus (C-358/14, EU:C:2016:323, punktid 78–104).

16 4. mai 2016. aasta kohtuotsus (C-547/14, EU:C:2016:325, punktid 168–191).

17 Vt eelkõige 14. detsembri 2004. aasta kohtuotsus *Arnold André* (C-434/02, EU:C:2004:800, punkt 68); 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Arcelor Atlantique et Lorraine jt.* (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 23) ning 4. mai 2016. aasta kohtuotsus *Pillbox 38* (C-477/14, EU:C:2016:324, punkt 35).

18 12. mai 2011. aasta kohtuotsus *Luksemburg vs. parlament ja nõukogu* (C-176/09, EU:C:2011:290, punkt 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

19 *Planta Tabaki* hinnangul on direktiivi 2014/40 artikli 7 lõike 14 kohaldamisalasse kuuluda võivad erinevad tubakatooted direktiiviga taotletava *inimeste tervise kaitse eesmärgist lähtudes* sarnases olukorras. Seevastu parlamendi, nõukogu ja komisjoni jaoks ei ole need tooted sarnases olukorras lähtudes selle sätte eesmärkidest, nimelt eesmärgist anda tarbijatele rohkem aega (vt käesoleva ettepaneku punkt 39 jj).

29. Lähtudes Euroopa Kohtu poolt kohtupraktikas kasutatavast kahe-etapilisest analüüsist – olukordade sarnasus, objektiivne põhjendus – näib mulle loogika olevat järgmine. Sarnasuse staadiumis tuleb tuvastada, kas kõnealused olukorrad on põhimõtteliselt sarnased kõnealuse õigusaktiga üldiselt taotletavatest eesmärkidest lähtudes. Kui see on nii, on objektiivse põhjenduse staadiumis võimalik kindlaks määrata, kas vaatamata sellele põhimõttelisele sarnasusele, esineb *selle õigusakti konkreetse sättega seonduvalt* erilisi kaalutlusi, mis, kooskõlas selle õigusakti eesmärgiga, erinevat kohtlemist õigustavad.

30. Kokkuvõtteks olgu märgitud, et võrdlemaks nende eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete olukorda, mis ületavad ühes konkreetsetes tootekategoorias 3protsendilise müüginahu lävendi seda künnist mitte ületavate toodete omaga, tuleb minu meelest juhinduda direktiivi 2014/40 üldistest eesmärkidest. Selle direktiivi artikli 7 lõike 14 konkreetseid eesmärke tuleks minu meelest analüüsida, kui see vajalikuks osutub, objektiivse põhjenduse etapis.

31. Mis puutub direktiivi 2014/40 eesmärkidesse, siis tuleb meenutada, et selle artikli 1 kohaselt on neid kaks või lausa kolm. Nendeks on hõlbustada tubaka- ja seonduvate toodete siseturu tõrgeteta toimimist, võttes aluseks inimeste tervise kaitse kõrge taseme, eelkõige noorte jaoks, ja täita Maailma Terviseorganisatsiooni tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsiooni (FCTC) kohaseid liidu kohustusi²⁰.

32. Nende kolme eesmärgi puhul leidis liidu õiguslooja, et põhimõtteliselt²¹ peab kõigi eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete suhtes kehtima ühesugune õiguslik regulatsioon. Õiguslooja leidis, et kõik need tooted võivad teha suitsetama hakkamise lihtsamaks või mõjutada tarbimisharjumusi. Sellepärast sooviti ELTL artikli 114 alusel vastu võetud ühtlustusmeetmega konkreetset vältida „selliste meetmete kehtestamist, millega võetakse põhjendamatult kasutusele eri käsitlemisviisid erinevat tüüpi maitse- või lõhnaainega sigarettide suhtes“²². Nende meetmete eesmärk oli üldiselt kaotada mis tahes erinevused tubakale teatud maitset või lõhna andvate koostisosade kasutamist puudutavates liikmesriikide õiguslikes regulatsioonides ja vältida selliste erinevuste tekkimist.

33. Pealegi ei tehta erinevatel eristava maitse või lõhnaga tubakatoodetel vahet ka tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioonis, mida liidu õiguslooja rakendada soovis. Nimetatud konventsiooni artiklite 9 ja 10 osalised rakendussuunised kutsuvad üles loobuma iseäranis toote maitse parandamiseks kasutatavatest koostisosadest, tegemata mis tahes vahet erinevatel maitse- ja lõhnaainetel, mida võidakse tubakatoodetele lisada.²³

34. Samamoodi käsitles seda küsimust Euroopa Kohus 4. mai 2016. aasta kohtuotsustes *Poola vs. parlament ja nõukogu ning Philip Morris Brands jt*²⁴, leides, et erinevad eristava maitse või lõhnaga tubakatooted on esiteks objektiivselt samade omadustega ja teiseks on neil sarnane mõju suitsetama hakkamisele ja suitsetamise jätkamisele.

35. Eelnevad kaalutlused viivad mu järeldusele, et võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamise seisukohast on kõik maitsestatud või lõhnastatud tubakatooted, mida direktiivi 2014/40 artikli 7 lõigetes 1 ja 7 sätestatud eristavaid maitse- ja lõhnaaineid käsitlevad keelud puudutavad, sarnases olukorras, ilma et selles osas oleks mis tahes tähtsust sellel, millised on liidus nende müüginahud.

20 Alla kirjutatud Genfis 21. mail 2003 (edaspidi „tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon“).

21 Välja arvatud direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 12 sätestatud erand.

22 Direktiivi 2014/40 põhjendus 16.

23 Rakendussuuniste jagu 3.1.2.2. Kättesaadav aadressil: http://www.who.int/fctc/treaty_instruments/guidelines_articles_9_10_2017_french.pdf (viimati vaadatud 25. juunil 2018).

24 4. mai 2016. aasta kohtuotsused (C-358/14, EU:C:2016:323, punktid 48–54) ning (C-547/14, EU:C:2016:325, punkt 114).

3. Objektiivse põhjenduse olemasolu

36. Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on erinev kohtlemine õigustatud, „kui see põhineb objektiivsel ja mõistlikul kriteeriumil, st kui see on kooskõlas asjasse puutuvate õigusnormide legitiimse eesmärgiga ning kui selline erinevus on proportsionaalne kõnesoleva kohtlemisega taotletud eesmärgi suhtes“²⁵.

37. Kuna direktiiv 2014/40 on liidu õigusakt, tuleb liidu õigusloojal tõendada põhjenduseks sobivate objektiivsete kriteeriumide olemasolu, esitades Euroopa Kohtule sellekohased tõendid²⁶.

38. Sellest lähtudes tunnustab Euroopa Kohus sellises valdkonnas, nagu käsitletakse käesolevas kohtuasjas, liidu õiguslooja avarat kaalutusõigust, mis hõlmab tema poolt poliitilisi, majanduslikke ja sotsiaalseid küsimusi puudutavate valikute tegemist ning mille teostamisel tuleb tal läbi viia keerulisi hindamisi. Euroopa Kohus ei kavatse õiguslooja antud hinnanguid asendada enda omadega. Ta teostab üksnes piiratud kohtulikku kontrolli, mille eesmärk on välja selgitada, ega mingisugune meede ei ole õiguslooja püstitatud eesmärgi seisukohast *ilmselgelt ebasobiv*²⁷. Konkreetselt võrdse kohtlemise põhimõtte järgimise kontrollimise seisukohast on keelatud *meelevaldselt* erinev kohtlemine, see tähendab erinevused, mis *ilmselgelt* ei põhine taotletava eesmärgi seisukohast objektiivsetel ja kohastel kriteeriumidel²⁸.

39. Käesoleval juhul tuleneb direktiivi artikli 7 lõikega 14 kehtestatud erineva kohtlemise esimene õigustus direktiivi 2014/40 põhjendusest 16. Selles põhjenduses on märgitud, et suurema müüginahuga eristava maitse või lõhnaga tooted tuleks kaotada pikema ajavahemiku jooksul, „*et anda tarbijatele piisavalt aega minna üle teistsugustele toodetele*“²⁹.

40. Parlament, nõukogu ja komisjon täpsustavad oma kirjalikes seisukohtades, et liidu õiguslooja soovis arvesse võtta asjaolu, et mõned eristavad maitse- ja lõhnaained on tarbijate hulgas eriti levinud ning määravad suures osas ära nende tarbimisharjumused. Sellised harjumused saavad aga kaduda vaid järk-järgult.

41. Euroopa Kohus on kohtuotsustes *Poola vs. parlament ja nõukogu ning Philip Morris Brands jt*³⁰ välja toonud veel teisegi põhjenduse, mis toetab direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 sätestatud üleminekuperioodi. Analüüsides eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete turuleviimise keelu kehtivust proportsionaalsuse põhimõtte seisukohast, leidis Euroopa Kohus, et selle üleminekuperioodi eesmärk on *anda üleminekuajaks ka tubakatööstusele*³¹.

42. Need kaks põhjendust lähtuvad samast loogikast: vältida teatud majanduslikku ja sotsiaalset mõju, mis võib kaasnedas liidus laialdaselt toodetavate ja tarbitavate kaupade järsu keelamisega.

25 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Arcelor Atlantique et Lorraine jt* (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 47 ning seal viidatud kohtupraktika).

26 Vt selle kohta 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Arcelor Atlantique et Lorraine jt* (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 48 ning seal viidatud kohtupraktika).

27 Vt eelkõige 14. märtsi 1973. aasta kohtuotsus *Westzucker* (57/72, EU:C:1973:30, punkt 14), 10. detsembri 2002. aasta kohtuotsus *British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741, punkt 123) ning 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsus *Neptune Distribution* (C-157/14, EU:C:2015:823, punkt 76). Vt selle kohta ka minu ettepanek kohtuasjas *Swedish Match* (C-151/17, EU:C:2018:241, punkt 41).

28 Vt selle kohta 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Arcelor Atlantique et Lorraine jt* (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 58 ning seal viidatud kohtupraktika).

29 Kohtujuristi kursiiv.

30 4. mai 2016. aasta kohtuotsused (C-358/14, EU:C:2016:323, punktid 99, 100 ja 102) ning (C-547/14, EU:C:2016:325, punktid 187, 188 ja 190).

31 Täpsustan möödaminnes, et minu meelet tuleb neid kahte kohtuotsust mõista nii, et liidu õiguslooja peab üldjuhul alati ette nägema üleminekuperioodi, kui ta teatud kaupade tootmise või turustamise keelab. Selline periood võimaldab vähendada keelu majanduslikku ja sotsiaalset mõju ning muudab selle proportsionaalsemaks. See pole siiski *conditio sine qua non*, sellisel ülekaalulal põhjusel, nagu inimeste tervise kaitse, võib igati põhjendatud ja vajalik olla keelu kehtestamine ilma üleminekuperioodita.

43. Direktiivi 2014/40 ettevalmistavatest materjalidest nähtub samuti, et seadusandliku menetluse kestel arendati mõtet mitte keelata mentooli sisaldavaid tubakatooteid, mida peeti tarbijate hulgas laialt levinuks. Tegelikult näib, et direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 sätestatud üleminekuperiood on vähemalt osaliselt poliitiline kompromiss ühelt poolt nende, kes soovisid kõnealuste toodete suhtes teha eristavate maitse- ja lõhnaainete keelust täielikku erandit ning teiselt poolt nende toodete suhtes selle keelu kohaldamise pooldajate vahel³².

44. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas need põhjendused on direktiiviga 2014/40 taotletava inimeste tervise kaitse eesmärgiga kooskõlas. Olen siiski arvamusel, et majanduslikus mõttes sedavõrd keerukas, tundlikus ja olulises valdkonnas, nagu seda on tubaka reguleerimine, ei ole liidu õiguslooja ületanud oma avara kaalutusõiguse piire, keelates eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete turule viimise mitmes järgus.

45. Sellega seoses omab tähtsust asjaolu, et liidu õiguslooja on teatud eristava lõhna või maitsega tubakatoodete keelu jõustumise üksnes ajutiselt edasi lükanud. Minu hinnangul on õiguspärane see, kui õiguslooja võtab inimeste tervise kaitse eesmärgi rakendamiseks meetmeid astmeliselt, nähes ette piiratud ulatusega erandid ja üleminekuperioodid³³.

46. Liati on Euroopa Kohus järjepidevalt leidnud, et kui liidu õigusloojal tuleb reguleerida mõnd keerulist olukorda, võib ta seda teha etappide kaupa, kui tema valikud tuginevad taotletavate eesmärkide seisukohast objektiivsetele ja asjasse puutuvate kriteeriumidele.³⁴

47. Minu meelest on need tingimused täidetud, kui kõigepealt kõrvaldatakse turult „nišitooted“ ja seejärel tarbijate hulgas laialt levinud tooted, lähtudes seejuures nende müüginahust teatud tootekategoorias.

48. Esiteks on selline kriteerium kõnealuste toodete suhtes *objektiivne*. Direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 14 sätestatud üleminekuperioodi kohaldamisalasse võib sõltumata oma tunnustest kuuluda ükskõik milline kaup, kui selle müüginahust küünib ettenähtud lävendini. Nagu meenutatud³⁵, peeti parlamendis esitatud muudatusettepanekutes, kust see säte pärineb, sõnaselgelt silmas just mentooli ja seda maitse- või lõhnaainet sisaldavaid kaupu. Siiski tuleb tõdeda, et õiguslooja vaatas oma versiooni üle ning jäi viimaks neutraalse kriteeriumi juurde.

49. Lisaks on müüginahust kriteerium tootjate suhtes neutraalne. Õiguslooja ei lähtunud nende vastavatest turuosadest, vaid iga toote üldisest müüginahust. Mis puudutab Planta Tabaki väidet, et artikli 7 lõikes 14 sätestatud 3% lävendit ületavaid tubakatooteid turustavad suures osas üksikud rahvusvahelised suurettevõtjad, samas kui „nišitooted“ toodavad peamiselt väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, siis Euroopa Kohtul oleva toimiku pinnalt ei saa selle väite tõesust kontrollida.

32 Meenutuseks, et ettepanek, mis käsitles Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (COM(2012) 788 final) nimetatud artikli 7 lõikele 14 vastavat sätet ei sisaldanud. See säte ilmus ettepaneku esimesel lugemisel parlamendis. Parlamendi komisjonides esitati erinevaid muudatusettepanekuid, mille eesmärk oli täielikult välistada maitse- ja lõhnaainete keelu kohaldamine mentooli sisaldavate tubakatoodete suhtes. Siseturu ja tarbijakaitsekomisjon tegi ka muudatusettepaneku, mille kohaselt võiksid liikmesriigid jätkuvalt lubada „*tubaka teatud traditsioonilisi maitse- või lõhnaaineid, mida ei saa samastada tubaka teiste maitse- või lõhnaainetega*“. Mentool on käsitatav tubaka traditsioonilise maitse- ja lõhnaainena.“ Sarnased ettepanekud tegid ka rahvusvahelise kaubanduse komisjon ning põllumajanduse ja maaelu komisjon (vt keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjoni raport ning rahvusvahelise kaubanduse komisjoni, tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni, siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni, põllumajanduse ja maaelu arengu komisjoni ning õiguskomisjoni arvamused (A7-0276/2013)). Parlamendi poolt 8. oktoobril 2013 vastu võetud muudatusettepanekute hulgas (P7_TA (2013) 398) oli säte, mille kohaselt ei pidanud eristavate maitse- ja lõhnaainete keeld kohalduma „*kõigi käesoleva direktiivi avaldamise kuupäeval tuntud mentooli kaubanduslike vormide suhtes viie aasta kestel* [...]“. Viimaks tegi see institusioon esimesel lugemisel 26. veebruaril 2014 vastu võetud seisukohas (EP-PE_TC1-COD (2012) 366) ettepaneku lisada praeguses sõnastuses põhjenduse 16 viimane lause ning artikli 7 lõige 14, millised sätted jäid alles kuni õigusloome menetluse lõpuni.

33 Vt analoogia alusel 1. märtsi 2011. aasta kohtuotsus Association belge des Consommateurs Test-Achats jt (C-236/09, EU:C:2011:100, punktid 21–23).

34 Vt selle kohta eriti 29. veebruari 1984. aasta kohtuotsus Rewe-Zentrale (37/83, EU:C:1984:89, punkt 20), 16. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Arcelor Atlantique et Lorraine jt (C-127/07, EU:C:2008:728, punkt 63), 17. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Schaille (C-101/12, EU:C:2013:661, punkt 91) ning 4. mai 2016. aasta kohtuotsus Philip Morris Brands jt (C-547/14, EU:C:2016:325, punktid 63 ja 134).

35 Vt käesoleva ettepaneku 32. joonealune märkus.

Nähtub, et põhikohtuasja kaebaja ise toodab aromatiseeritud sigarette ning nõukogu leiab, ilma et sellele vastu vaieldud oleks, et rahvusvahelised suurettevõtjad turustavad samuti „nišitooteid“. Igal juhul, isegi kui see väide osutuks õigeks, ei oleks see minu jaoks otsustava tähtsusega. Igasuguse poliitikaga kaasneb teatud isikute jaoks ebasoodsaid tagajärgi. Nagu käesoleva ettepaneku punktis 38 märgitud, on liidu kohtu jaoks oluline see, et kasu saajate ja ebasoodsasse olukorda sattujate eristamine ei põhineks meelevaldsel kriteeriumil. Käesoleval juhul valitud müügiimahtude kriteeriumile sellist etteheidet teha ei saa.

50. Teiseks on see kriteerium *sobiv* erinevate väljendatud eesmärkide seisukohast, see tähendab selleks, et anda aega tarbijatele oma harjumuste muutmiseks ja tööstusele kohanemiseks³⁶. Mis puudutab müügiimahte, siis kuna need näitavad ära nõudluse ja pakkumise vastavuse, peegeldavad need nii laialt levinud tarbimisharjumusi kui ka eristava maitse või lõhna keelust puudutatud toodangu majanduslikku tähtsust liidus.

51. Pealegi, nagu väidab komisjon, on liidu müügiimahu kriteeriumil mõte ka direktiivi 2014/40 õiguslikku alust ehk ELTL artiklit 114 ning selle direktiiviga taotletavat ühtlustamise eesmärki silmas pidades. Teatud toodete keelamise mõju siseturu toimimisele sõltub nimelt teatud määral liikmesriikidevahelise kaubavahetuse mahust. Kõnealune kriteerium kajastab mõningal määral ka seda kaubavahetust.

52. Olen ka arvamusel, et valides lävendiks 3% müügiimahust konkreetses tootekategoorias kogu liidus, ei ole õiguslooja oma kaalutusõiguse piire ületanud. Õiguslooja võis põhjendatult asuda seisukohale, et 3% teatud tootekategooria müügiimahust tähendab märkimisväärset tarbimisharjumust ja toodangut.

53. Kõike eeltoodut arvesse võttes leian, et sarnaste tubakatoodete erinev kohtlemine, mis tuleneb direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikest 14, on objektiivselt põhjendatud. Seetõttu on see säte minu arvates võrdse kohtlemise põhimõtte seisukohast kehtiv.

B. Direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c tõlgendamine (kolmanda küsimuse punkt a)

54. Alates 20. maist 2016, mil jõustusid direktiivi 2014/40 artikli 7 lõigetes 1 ja 7 sätestatud keelud, ei või enamikku eristava maitse või lõhnaga tubakatoodetest enam liidus müüa.

55. Mõnda neist toodetest võib siiski seaduslikult toota ja turustada ka pärast seda kuupäeva. Esiteks, nagu esimese küsimuse punkti b³⁷ puhul on välja toodud, on eristava maitse või lõhnaga tubakatooted, mille müügiimaht liidus on 3% või üle selle konkreetses tootekategoorias – ehk eeskätt mentoolisigaretid – keelatud alles alates 20. maist 2020. Teiseks, muid tubakatooteid peale sigarettide ja isevalmistatavate sigarettide tubaka – ehk eelkõige piibutubakat, sigareid ja sigarillosid – võib jätkuvalt turule viia ja seda kindlaksmääramata tähtaja jooksul³⁸.

36 Laialt levinud toodete ning „nišitoodete“ erinevat kohtlemist võib õigustada ka muude kaalutlustega. Käesoleval juhul toob komisjon välja, et laialt levinud maitse- ja lõhnaainetega tubakatoodete turult eemaldamisega ilma üleminekuperioidita võib kõrvalmõjuna kaasneda nende toodete ebaseadusliku kaubanduse kasv. Liidus vähem müüdavate maitse- ja lõhnaainetega tubakatoodete puhul on see risk seevastu väiksem. Võimalus viimati nimetatud toodete ebaseaduslikust kaubandusest kasu lõigata oleks vähest nõudlust arvestades tühine. Märgin siiski, et Euroopa Kohus on sarnase argumendi 4. mai 2016. aasta kohtuotsuses Poola vs. parlament ja nõukogu (C-358/14, EU:C:2016:323, punkt 88) tagasi lükanud.

37 Vt eriti käesoleva ettepaneku punkt 21.

38 Vt direktiivi 2014/40 artikli 7 lõige 12. Välja võib tuua ka veel need tubakatooted, mille suhtes kohaldatakse direktiivi artiklis 30 sätestatud laovarude likvideerimise regulatsiooni (vt käesoleva ettepaneku 12. joonealune märkus). Nende kõrvalisest tähtsusest tulenevalt neid tooteid käesolevas ettepanekus edaspidi ei käsitleta.

56. Seejuures ei tohi direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c kohaselt tarbijapakendil, välispakendil ja tubakatootel endal olev märgistus sisaldada „*ühtegi sellist elementi ega omadust*“, mis „*osutab maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisaainetele või nende puudumisele*.“ Selle artikli lõikes 3 on sätestatud, et selliselt keelatud elemendid ja omadused võivad muu hulgas olla „*tekst, sümbolid, nimed, kaubamärgid, kaudsed või otsesed märgid, kuid ei piirdu sellega*“³⁹.

57. Planta Tabak, kelle seisukohaga nõustub selles osas ka eelotsusetaotluse esitanud kohus, leiab, et see viib paradoksaalse olukorrani, kus tubakatootjad võivad seaduslikult toota teatud eristava maitse ja lõhnaga tubakatooteid, ent ei või tarbijapakendil, välispakendil ja tubakatootel endal märkida, millist maitse- või lõhnaainet need sisaldavad⁴⁰.

58. Sellise viiteta ei oskaks tarbijad ära tunda maitse- või lõhnaaineid sisaldavaid tubakatooteid või, vastupidi, neid mittesisaldavaid tooteid. Lisaks neile praktilistele kaalutlustele kaasneb direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punktiga c majanduslikku laadi probleem. Kuivõrd selliselt keelatud elemendid ja omadused hõlmavad ka kaubamärke⁴¹, on tubakatootjad sunnitud loobuma oma selliste kaubamärkide kasutamisest, mis viitavad maitsele, lõhnale, maitse- või lõhnaainetele või muule lisaainele.

59. Selles kontekstis palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul täpsustada, kas direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punktis c peetakse silmas selliseid elemente ja omadusi, millel on *müügiesenduslik või reklaami eesmärk*, mis läheb kaugemale tavalisest informeerimisest maitse, lõhna, maitse- või lõhnaainete või muude lisaainete sisalduse kohta asjaomases tubakatootes, või on *keelatud ka sellise teabe esitamise*⁴².

60. Kohtuotsuses Philip Morris Brands jt⁴³ leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punktis c sätestatud keeld märkida tarbijapakendil, välispakendil ning tubakatootel endal mis tahes elementi või omadust, mis osutab maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisaainetele, kohaldub sõltumata sellest, kas asjasse puutuvad andmed on sisuliselt tõesed.

61. Samamoodi pole minu hinnangul kahtlust selles, et see säte keelab ka neutraalse ja mitte-reklaamiva teabe, kuna selle sätte sõnastus teistsugust tõlgendust ei võimalda.

62. Nagu ka komisjon väidab, ei nähtu artikli 13 lõike 1 punktis c kasutatud sõnastusest mingisugust piirangut müügiesendusliku või reklaamiva teabe suhtes. Silmas peetakse kõiki („*ühtegi*“) elemente ja omadusi, mis „*osutavad*“ maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisaainetele. Seda muljet kõikehõlmavusest tugevdab selle artikli lõike 3 sõnastus, mille kohaselt on selliselt keelatud elemendid ja omadused „*muu hulgas*“ tekst, sümbolid, nimed, kaubamärgid, kaudsed või otsesed märgid, „*kuid ei piirdu sellega*“.

39 Kohtujuristi kursiiv.

40 Planta Tabak turustab oma tooteid selliste nimede ja kaubamärkide all, mis viitavad loogiliselt tootes sisalduvale maitse- või lõhnaainele, nagu isevalmistatavate sigarettide tubakas *Rum and Maple* ja *PL 88 Menthol*, piibutubakas *Danish Black Vanilla Mixture* ja *McLintock Wild Cherry* ning sigaretid *Unitas Excellent Lemon Mint* ja *Black Vanilla*. Mõned neist toodetest, nimelt piibutubakad, on ka pärast 20. maid 2016 lubatud.

41 Vastavalt direktiivi 2014/40 artikli 13 lõikele 3.

42 Kohtuasjades *Poola vs. parlament ja nõukogu* (C-358/14, EU:C:2015:848, punkt 28) ja *Philip Morris Brands jt* (C-547/14, EU:C:2015:853, punkt 224) tehtud ettepanekutes toetas kohtujurist Kokott direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c kitsendavat tõlgendamist. Tema hinnangul lubab see säte pakendil esitada neutraalset ja mitte-reklaamivat teavet nende maitse- ja lõhnaainete kohta, mille kasutamine on erandina veel lubatud, et võimaldada tarbijatel need tooted ära tunda.

43 4. mai 2016. aasta kohtuotsus (C-547/14, EU:C:2016:325, punkt 141).

63. Teiseks, kui liidu õiguslooja on kasutanud sellesama artikli 13 lõike 1 punktides a, b ja e selliseid mõisteid, mis võivad viidata asjaomase toote mingisugusele reklaamimisele („reklaamib“, „soodustab“, „loob mulje“), siis punktis c kasutatud mõiste „osutab“ kajastab üksnes küsimust, kas tarbijapakendil, välispakendil ja tubakatootel endal esineb objektiivselt teave, mis puudutab maitse, lõhna, maitse- või lõhnaainet või muud lisaainet⁴⁴.

64. Lisaks toetavad seda tõlgendust direktiivi 2014/40 põhjendused 25 ja 27. Neist tuleneb, et liidu õiguslooja soovis keelata kõik tubakatoodete esitluselemendid, mis võivad tarbijaid, eriti noori, eksitada toodete kahjulikkuse osas. Sellega seoses leidis õiguslooja kättesaadavate teaduslike andmete põhjal, et sellise eksliku mulje võivad luua teatud mõisted („vähese tõrvasisaldusega“, „lahja“, „eriti lahja“, „mahe“, „looduslik“, „orgaaniline“, „lisaaineteta“, „maitse- ja lõhnaaineteta“ jne) või teatud nimed, pildid ja märgid⁴⁵.

65. Niisiis ei soovinud liidu õiguslooja tubakatoodete pakenditel olevate elementide ja omaduste reguleerimisel piirduda üksnes müügiedenduslikku eesmärki kandvate väidetega, eriti nendega, mis on väärad või omistavad mõnele koostisosale mingisugust mõju. Õiguslooja keelas mainida mis tahes teavet, millel võib olla tarbijaid innustav mõju, isegi kui need andmed on tõesed ja esitatud neutraalsel ja mitte-reklaamival moel⁴⁶.

66. Tõsi, direktiivi 2014/40 põhjendustes 25 ja 27 ei käsitleta sõnaselgelt asjaomase tubakatoote maitset, lõhna, maitse- ja lõhnaainet või muud lisaainet puudutavaid viiteid – ainsana on seal välja toodud viited selliste elementide puudumisele. Õiguslooja loogika on siiski selge: ka pelgalt tarbijapakendil, välispakendil ja tubakatootel endal olev teave asjaomase tubakatoote maitse, lõhna, seal sisalduvate maitse- ja lõhnaainete või muude lisaaainete kohta võib iseenesest jätta mulje, et see toode on inimeste tervisele vähem kahjulik ning seeläbi innustada seda tarbima, ning on sellest tulenevalt keelatud⁴⁷.

67. Samuti pole minu meelest erilist kahtlust selles, et ka nende eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete puhul, mida võib pärast 20. maid 2016 endiselt seaduslikult toota ja turustada⁴⁸, keelab direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkt c igasuguse neis sisalduvate maitse- või lõhnaainete mainimise tarbijapakendil, välispakendil ja tubakatootel endal.

68. Tuleb meenutada, et eristav maitse või lõhn on definitsiooni kohaselt „selgelt tuntav lõhn või maitse [...], mille annab lisaaaine või lisaaainete kombinatsioon [...]“⁴⁹. See säte keelab kõnealuste toodete pakenditel eristava maitse või lõhna nimetamise kahel moel: esiteks viitena maitsele või lõhnale, teiseks viitena lisaaainele või lisaaainetele, millest see maitse või lõhn tuleneb.

44 Direktiivi 2014/40 teistes keeleversioonides tähendavad artikli 13 lõike 1 punktis c kasutatud mõisted samuti lihtsat mainimise keeldu (vt eelkõige taani keeles „henviser“, saksa keeles „beziehen“, inglise keeles „refers to“, hispaania keeles „haga referencia“, itaalia keeles „richiami“, rootsi keeles „hänvisar“).

45 Vt selle kohta 4. mai 2016. aasta kohtuotsus Philip Morris Brands jt (C-547/14, EU:C:2016:325, punkt 142).

46 Kõnekaks näiteks selle kohta on tõrva, nikotiini ja süsinikmonooksiidi eraldumise kogused. Direktiivile 2014/40 eelnenud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2001. aasta direktiivi 2001/37/EÜ, tubakatoodete valmistamist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT 2001, L 194, lk 26; ELT eriväljaanne 15/06, lk 147) kehtivusaajal pidid need kogused kohuslikult olema esitatud sigaretipaki ühel küljel. Võttes aga arvesse uusi teaduslikke andmeid, asus liidu õiguslooja seisukohale, et üksnes nende tasemetel lihtne nimetamine võib iseenesest olla eksitav, pannes tarbijad uskuma, et teatud sigaretid on vähem kahjulikud kui teised (vt direktiivi 2014/40 põhjendus 25).

47 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas asjaomases tootes seaduslikult sisalduvate koostisosade mittereklaamivas vormis nimetamisel selline innustav mõju on. Euroopa Kohus ei saa siiski direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c tõlgendamisel kahtluse alla seada õiguslooja sellekohast analüüsi.

48 Nende hulgas, meenutan, mentoolisigaretid (kuni aastani 2020) ning piibutubakas, vesipiibutubakas ning maitse- ja lõhnaainetega sigarid ja sigarillod.

49 Direktiivi 2014/40 artikli 2 punkt 25, mille sisu on esitatud käesoleva ettepaneku 7. joonealuses märkuses (kohtujuristi kursiiv).

69. Lisaks ei ole liidu õiguslooja direktiivis 2014/40 ette näinud erandit artikli 13 lõike 1 punktist c jätkuvalt lubatud toodete osas⁵⁰. See on seda enam tähelepanuväärne, et selline erand on seevastu tehtud elektrooniliste sigarettide ja taimsete suitsetatavate toodete osas⁵¹.

70. Niisiis on see, et direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c kohaldamisalasse kuuluvad ka endiselt müügiks lubatud eristava lõhna või maitsega tubakatooted, õiguslooja teadlik soov. Euroopa Kohus ei saa oma tõlgenduspädevust teostades astuda õiguslooja asemele, lisades direktiivile erisusi, mida õiguslooja kehtestanud ei ole⁵².

71. Seetõttu kanduvad mis tahes arutlused, mis puudutavad vajadust endiselt mainida eristava maitse või lõhnaga tubakatoodete pakenditel neis sisalduvaid maitse- või lõhnaaineid, üle eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud kolmanda küsimuse punktile b⁵³, mis puudutab direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c kehtivust harta artikliga 17 tagatud omandiõiguse seisukohast. Kuna see küsimus ei ole käesoleva ettepaneku ese, piirdun igaks juhuks järgmiste elementide esiletoomisega.

72. Ükskõik, kas leida Ühendkuningriigi seisukoha eeskujul, et kaubamärgi registreerimisest tulenevad üksnes *negatiivsed* õigused – need võimaldavad keelata kolmandatel isikutel teatud moel käitumise – või olla arvamusel, et kaubamärk annab selle omanikule ka *positiivse* õiguse seda kasutada, leian, et igal juhul peab kaubamärgi kasutamine toimuma kooskõlas seadusega ja eriti sätetega, mis on kantud sellistest ülekaalukatest eesmärkidest nagu inimeste tervise kaitse⁵⁴, mille hulka kuulub ka direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkt c.

73. Planta Tabak leiab teadupärast, et see säte ei ole nimetatud eesmärgi seisukohast vajalik. Ta leiab, et kuivõrd teatud tubakatoodete suhtes direktiivi artikli 7 lõigetes 1 ja 7 sätestatud turuleviimise keelud ei kehti, ei õigusta see eesmärk nende toodete pakenditelt toodetes sisalduvate maitse- või lõhnaainete eemaldamist.

74. Inimeste, eriti noorte tervise kaitse räägib siiski selle kasuks, et kaotada igasugused viited eristavale maitsele või lõhnale ka veel lubatud tubakatoodete pakenditelt.

75. Tooded, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2014/40 artikli 7 lõikes 12 sätestatud erandit ja mida tarbivad peamiselt vanemaealised tarbijad ja väikesed elanikkonna rühmad,⁵⁵ jäävad range jälgimise alla. Seda silmas pidades on põhjendatud kaotada sellised esitluselemendid, mis võivad innustada neid tooteid tarbima, vältimaks seda, et noorte jaoks avaksid ukse suitsetamise juurde mentoolisigarettide asemel vanillisigarillod.⁵⁶ Mis puudutab neid tubakatooteid, mille suhtes kehtib selle artikli lõikes 14

50 Muude suitsetatavate tubakatoodete kui sigarettide, isevalmistatavate sigarettide tubaka ja vesipiibutubaka – ehk nende toodete, millel võib veel eristav maitse või lõhn olla – märgistamist käsitlevad erinormid sisalduvad direktiivi 2014/40 artiklis 11. Selles artiklis on aga sätestatud üksnes võimalus teha nende muude tubakatoodete osas erand kohustusest esitada direktiivi artikli 9 lõikes 2 nimetatud lisateave ning artiklis 10 nimetatud terviseohu ühendhoiatust.

51 Direktiivi 2014/40 artikli 20 lõike 4 punkti b kohaselt peavad elektrooniliste sigarettide ja täitepakendite tarbijapakendid ja mis tahes välispakendid i) sisaldama loetelu kõikide tootes sisalduvate koostisosade kohta ja ii) piiramata eelnimetatud kohustust, mitte sisaldama elemente ega tunnuseid, millele on osutatud artiklis 13, välja arvatud artikli 13 lõike 1 punktid a ja c, mis käsitlevad teavet nikotiinisalduse ja maitse- või lõhnaainete kohta. Direktiivi artikli 21 lõikes 4 sisalduvad sarnased sätted taimsete suitsetatavate toodete kohta.

52 Vt selle kohta kohtujurist Mischo ettepanek kohtuasjas Cipriani (C-395/00, EU:C:2002:209, punktid 62 ja 63), kus lähtutakse Rooma õiguse maksimist *Ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus* (kui seadus ei tee vahet, siis ei tohi ka meie vahet teha).

53 See küsimus peegeldab Planta Tabaki väidet, et direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkt c rikub omandipõhiõigust. Põhikohtuasja hageja hinnangul keelab see säte asjaomaste kaubamärkide omanikel kaubamärkide mõistlikul või kohasel moel kasutamisest kasu saamise. Majandusliku mõju poolest on see keeld samastatav sundvõõrandamisega.

54 Juhul kui Euroopa Kohus leiab, et kaubamärk annab selle omanikule positiivse õiguse ja direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkt c seda õigust piirab, tuleks seda sätet minu meelest vaadelda normina, mis reguleerib kaubamärkide kasutamist (harta artikli 17 lõike 1 kolmas lause), mitte nende ära võtmist (harta artikli 17 lõike 1 teine lause), kuna kõnealune säte ei mõjuta kaubamärkide kehtivust ega takista nende kasutamist mujal kui tubakatoodete pakendil. Lisaks, sisuliselt direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkt c kaubamärgiõigusi ei kahjusta. See säte üksnes keelab kaubamärkides kasutada nimetatud sättes loetletud elemente. Tootjad võivad jätkuvalt individualiseerida oma tooteid teiste märkidega. Nii on kaubamärkide algne funktsioon kaitstud (vt selle kohta 10. detsembri 2002. aasta kohtuotsus British American Tobacco (Investments) ja Imperial Tobacco (C-491/01, EU:C:2002:741, punktid 152 ja 153)).

55 Vt näiteks direktiivi 2014/40 põhjendused 19 ja 26.

56 Direktiivi 2014/40 artikli 7 lõike 12 ja põhjenduse 19 koosmõjust tuleneb, et nende konkreetsete toodete puhul turuleviimise keelust tehtud erand jäetakse kehtima kuni olukord ei ole müügimahtude või noorte tarbimisharjumuste poolest oluliselt muutunud.

sätetatud üleminekuajaks, siis nende osas tuleb parlamendi ja Prantsusmaa valitsuse eeskujul välja tuua, et selle üleminekuajaks eesmärk ei ole anda tubakatootjatele täiendavat aega uute tarbijate ligitõmbamiseks. Nende toodete ligitõmbavus peab lõppema kohe, mis nõuab iseäranis seda, et nende toodete pakenditelt eemaldatakse mis tahes viited eristavale maitsele või lõhnale.

76. Direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c proportsionaalsust ei saa kahtluse alla seada ka tarbijate kohase informeerimise nõuete seisukohast. Teatud valdkondades, näiteks toidukaupade puhul, on mõistagi oluline anda tarbijatele teavet nende tarbitavate toodete koostisosade kohta, et neil oleks võimalik toit identifitseerida ja seda asjakohasel viisil tarbida ning teha valikuid, mis vastavad isiklikele vajadustele⁵⁷.

77. Tubakatooted pole siiski tavalised toidukaupad. Idee ei ole lihtsustada tarbijatel erinevate toodete vahel valimist. Selles valdkonnas seisneb tarbijatele kohase teabe andmine ennekõike rõhutamises, et tubakal on väga kahjulik mõju nende tervisele. Nagu sisuliselt ka Ühendkuningriigi valitsus ja komisjon välja toovad, taandub koostisosadega seonduv läbipaistvus eesmärgi ees vältida mis tahes teavet, mis võib tarbijaid panna seda mõju unustama.

78. Pealegi ei tasu direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punktis c sätestatud keelu praktilistest tagajärgedest rääkides liialdada. Tubakatootjad võivad jätkuvalt eristava maitse või lõhnaga tubakatooteid teistest eristada, ilma et nad kasutaksid nimetatud artikli 13 lõike 1 punktides a–e loetletud elemente⁵⁸.

V. Ettepanek

79. Kõiki eelnevaid kaalutlusi silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Verwaltungsgericht Berlini (Berliini halduskohus, Saksamaa) esimese küsimuse punktile b ning kolmanda küsimuse punktile a järgmiselt:

1. Esimese eelotsuse küsimuse punkti b analüüsi käigus ei ilmnunud ühtki asjaolu, mis mõjutaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/40/EL tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivi 2001/37/EÜ artikli 7 lõiked 1, 7 ja 14.
2. Direktiivi 2014/40 artikli 13 lõike 1 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see paneb liikmesriikidele kohustuse keelata tarbijapakendile, välispakendile ja tubakatootele endale lisada elementi või omadust, mis osutab maitsele, lõhnale, maitse- ja lõhnaainetele või muudele lisaainetele ka siis, kui tegemist on mittereklaamiva teabega ning kui kõnealuste koostisosade kasutamine on jätkuvalt lubatud.

57 Vt näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määruse (EL) nr 1169/2011, milles käsitletakse toidulase teabe esitamist tarbijatele ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 1924/2006 ja (EÜ) nr 1925/2006 ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni direktiiv 87/250/EMÜ, nõukogu direktiiv 90/496/EMÜ, komisjoni direktiiv 1999/10/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/13/EÜ, komisjoni direktiivid 2002/67/EÜ ja 2008/5/EÜ ning komisjoni määrus (EÜ) nr 608/2004 (ELT 2011, L 304, lk 18), põhjendused 3, 4 ja 17 ning artikli 3 lõige 1.

58 Ühendkuningriigi valitsus tõi välja võimaluse kohandada tubakatoodete pakendite värvi, kasutades mentooli sisaldavate tubakatoodete puhul rohelist. Pealegi ei ole tubakatoodete pakenditel esitatud märgete lugemine ainus viis, kuidas tarbijatel on võimalik nende toodete sisu kohta teavet saada. Maitsestatud või lõhnastatud toodete ära tundmiseks võivad tarbijad küsida teavet müügikohtades. Lisaks on Euroopa Kohus varem juba tagasi lükanud seda liiki argumendi, mis põhines tarbijate selge ja täpse teavitamise vajaduse korral (vt selle kohta 4. mai 2016. aasta kohtuotsus Philip Morris Brands jt, C-547/14, EU:C:2016:325, punkt 160).